

Alfred Mondria
Crític literari

»»

En moltes ocasions és pràcticament impossible separar l'obra d'un autor de l'aurèola que tendeixen a traçar admiradors i mitòmans. De fet, molts episodis biogràfics de Robert Walser són propicis a la llegenda. Nòmada incessant a qui és ben difícil seguir el rastre, practicà oficis com treballador de banca, arxiver o majordom, ocupacions que encaixen amb una personalitat i una escriptura que defugen l'èmfasi i estats d'ànim apassionats. La humilitat, l'interés per aspectes quotidians i menors, una mirada sorprenent –i expressament ingènua– conformen un programa que s'enfronta a la lluita adulta, als imperatius de la vanitat i l'ansia de triomfs. En els articles periodístics de Robert Walser queda definida una poètica inspirada en una aparent itinerància capritxosa de vagabund: vells asseguts en jardins públics, la xerrameca d'una costurera, desvagats, gent que puja i baixa dels tramvies. Escenes capturades per un observador addicta al passeig urbà i a refugiar-se en el silenci del bosc com un antídote contra el sofriment. En l'inici del segle xx, quan ja s'anunciaven els grans cataclismes que desencadenaria la història, Robert Walser preferia fixar-se en regions marginals del pensament, alié a exigències de modes i corrents estètics. Amb un gest quasi místic, canvià la ploma pel llapis per a escriure, poc abans que un sistema nerviós massa fràgil l'obligara a passar l'etapa final de la seua vida en el psiquiàtric suís de Herisau.

Al dors de targetes de visita i en fulls de calendari Robert Walser anota –amb lletra críptica i xifrada– petites escenes dramàtiques, paròdies de gènere epistolar, retrats anònims i anècdotes fictícies. Amb posat rialler apunta en un dels seus microgrames: quan admire una persona o un fet, m'agrada interrompre aquest sentiment amb alguna estúpida, i així burlar-me de mi mateix. Una proclama que també assumiria el protagonista de *Jakob von Gunten*, potser la seua millor novel·la. «Aquí s'aprèn molt poc. No farem res de bo a la vida, és a dir, tots nosaltres no arribarem a ser en el futur sinó una cosa molt modesta i subordinada». Rufià, vulnerable i transgressor, el jove Jakob practica a l'Institut Benjamenta l'elogi de la ignorància enfront del coneixement i l'ambició. Com els seus companys, el servilisme és l'únic objectiu que pretén assolir, descartar l'amplitud de mires i la temptació del poder i l'èxit. En aquesta peculiar institució estan prohibides les esperances i el desig de prosperar; cal, per tant, una mena de resignació intel·ligent, ja que «quan penses, et subleves». Passatges onírics, jocs amb un llenguatge cavalleresc i romàntic, una mirada mordaça a les novel·les de formació, a més d'una simbologia que s'esmuny a interpretacions clàssiques configuren una de les narracions més singulars de la literatura europea.

Sense aquest caràcter provocatiu i sorneguer, Joseph Marti també assumeix un paper d'obediència i vassallatge –travessat per rampells d'orgull– quan entra a treballar a casa de l'enginyer Tobler. El protagonista de *L'ajudant* viu com una ofensa la incapacitat de prendre iniciatives i mostrar-se eficient en les tasques que li encomanen.

Robert Walser l'escriptura a llapis

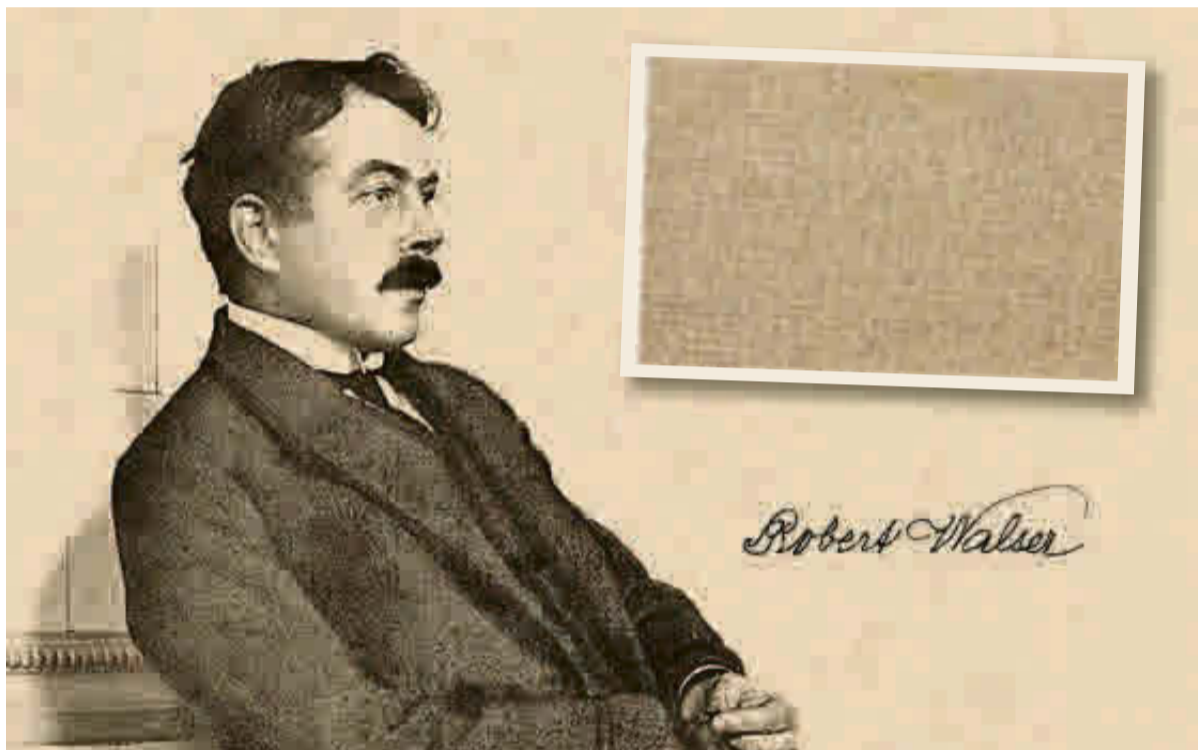
Robert Walser (1878-1956) desplega en la novel·la «L'ajudant» alguns punts centrals del seu ideari: la renúncia, la modèstia i la falta d'ambició són per als seus personatges una forma de saviesa per afrontar els reptes vitals.

bon menjar i bons cigars, luxes i atencions d'una vida burgesa.

Ara bé, aquesta seguretat que contrasta amb les vivències anteriors no és, ni de lluny, definitiva, ja que l'enginyer que l'ha contractat és un inventor d'artefactes que no compten amb la confiança d'inversors. El rellotge publicitari, una cartutxera automàtica i una cadira per a malalts no passen de ser dissenys que, amb el pas dels dies, causen la ruïna del negoci i una desfildada constant de creditors i deutes. L'arrogant, fatxendós i tirànic enginyer Tobler comprova com els seus somnis acaben esvaint-se entre les acusacions i el sarcasme dels conciutadans. Però l'aspecte més revelador d'aquesta història és constatar com Joseph es debat entre la fidelitat al seu senyor i senyals d'alarma que no pot escamotejar, encara que siga a través d'una voluntat mancada d'energia. Des d'una tensa pugna interior, Joseph fa seua una afirmació distintiva de Robert Walser: «La tranquil·litat anímica s'assembla de vegades a la més freda indiferència».

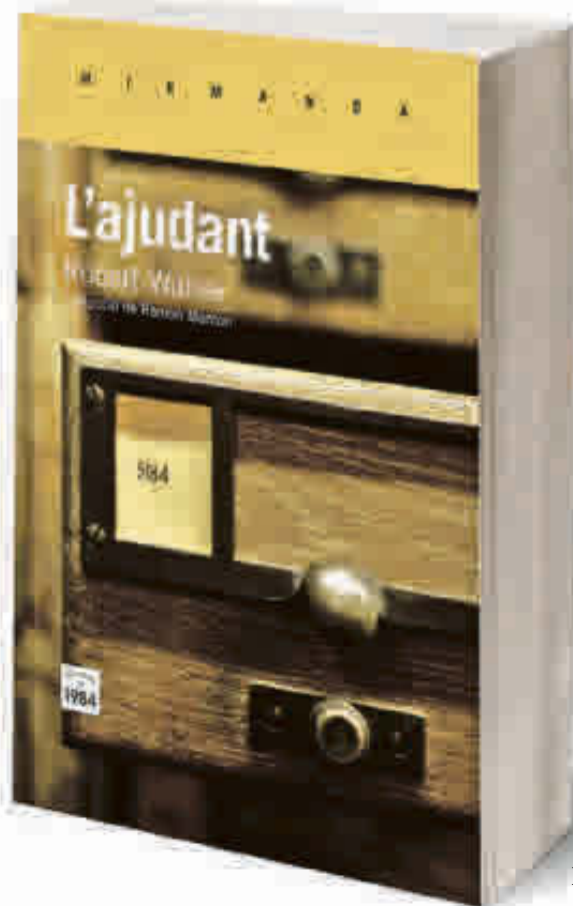
En *L'ajudant* el valor més apreciat és la inacció, o bé deixar-se dur per la inèrcia del treball diari i acomplir ordres –encara que siguin absurdes– del seu superior. Quan Joseph ha de comportar-se amb determinació se sent oprimat, com en el coqueteig i les converses més íntimes que manté amb la dona de l'enginyer, el personatge que obliga a esperar la consciència adormida –letàrgica– del protagonista. En aquest sentit, l'escriptura compassada de Robert Walser s'ajusta al moviment interior que experimenta Joseph, qui tendeix a domesticar i esmoreir qualsevol decisió conflictiva. La natura, com en altres obres de l'autor suís, actua com una mena de regulador de la pressió anímica, amb divagacions exaltades i poètiques: banys extasiats al llac, fulles de cirerers «d'un vermell incandescent, ferit, dolorós»; sirenes que en la boira «sonaven com queixes d'animals indefensos». El ritme i les onades de la prosa transmeten –amb més claredat inclús– els punts cardinals de l'ideari d'abnegació i replegament de l'autor.

En referència als artistes, Robert Walser subratllava que tindre la necessitat de ser gran és una immensa desgràcia. Sobta aquest propòsit ferm d'equiparar la llibertat a la insignificança, a una modèstia extrema. Una actitud i una escriptura que reivindicaren –amb més o menys intensitat– Kafka, Benjamin, Canetti, Musil o Bernhard. La mort de Robert Walser el dia de Nadal de 1956 sobre la neu, entre els arbres del bosc, s'erigia en una mena de símbol i anunciava –engrandia– la futura llegenda.

L'AJUDANT
Robert Walser

Traductor Ramon Monton
► Edicions de 1984
256 PÀGS. 18 €

En canvi, davant les feines mecàniques i administratives, o tan sols en haver d'arreglar les fulles seques del jardí, Joseph sent com si la vida el recompensara per les adversitats que ha patit. Fidel a un estil elusiu, Robert Walser punteja lleugerament el passat del personatge: precarietat i pensions ombrívols, relacions amb dones presidides per la por i la fantasia, records vaporosos. A hores d'ara, Joseph disfruta de